

251. Krijgt mijn kind een strafblad? De Verklaring Omtrent het Gedrag in de praktijk

ELINA KURTOVIC

In deze bijdrage staat de Verklaring Omtrent het Gedrag centraal. Vanaf 2011 is het beleid in voor jongeren gunstige zin aangepast, resulterend in minder weigeringen van VOG-aanvragen. Tegelijkertijd is volgens de directeur van Justis, zo volgt uit berichtgeving in de media en gesprekken met jongeren, het beeld nog sterk aanwezig dat je met een strafblad geen VOG kunt krijgen. Aan de hand van een bespreking van VOG-zaken zal in deze bijdrage worden ingegaan op de vraag in hoeverre dit beeld terecht is en zal blijken dat het voor jongeren niet vanzelfsprekend is datgene naar voren te brengen wat in hun zaak tot een positieve beslissing kan leiden.

Cijfers over de VOG (2004-2014)

Per 1 april 2004 heeft de afhandeling van VOG-aanvragen op lokaal niveau door de burgemeester plaatsgemaakt voor een landelijke afhandeling door het Centraal Orgaan Verklaring Omtrent het Gedrag (COVOG). Dit orgaan valt onder de screeningsautoriteit van het Ministerie van Veiligheid en Justitie, Justis genaamd.¹ De aanvragen worden ook steeds minder bij het loket burgerzaken van de gemeente ingeleverd maar komen direct bij Justis terecht via een online aanvraagformulier. Vanuit het Ministerie wordt erop ingezet de VOG steeds meer te verankeren in de samenleving.² Dit beleid is succesvol te noemen, gezien het ieder jaar sterk toenemend aantal aanvragen. Het screenen van potentiële werknemers voordat zij aan de slag mogen, heeft naast een positieve kant – het beperken van risico's binnen de werksfeer – ook een keerzijde. Steeds meer mensen met justitiële documentatie (in de volksmond: een strafblad) kunnen moeilijker aan een baan komen. Met name voor jongeren heeft dit serieuze gevolgen in een tijd van economische laagconjunctuur, waar werkgevers ruime keuze hebben in wie zij aannemen. Waar jongeren op zichzelf al beperkt zijn in hun werkervaring, maken zij met een strafblad nog minder kans. Daarom vragen veel ouders vaak direct wanneer hun kind is opgepakt naar de

gevolgen die een strafrechtelijke veroordeling kan hebben voor zijn of haar toekomst. De volgende cijfers illustreren de sterke groei van de VOG sinds de centrale afhandeling door Justis.

Het totaal aantal aanvragen is in tien jaar tijd vervijfvoudigd. Ook van jongeren onder de 23 jaar heeft Justis onlangs cijfers bekend gemaakt. Het aantal aanvragen van deze groep jongeren is in de afgelopen tien jaar verzesvoudigd.

In deze bijdrage ga ik in op de gevolgen van deze ontwikkelingen voor de praktijk. Eerst bespreek ik de beoordelingswijze van VOG-aanvragen in het algemeen. Vervolgens benoem ik de veranderingen in het beleid vanaf 2011. Daarna ga ik in op de huidige stand van zaken, waarbij ik de beoordelingswijze van VOG-aanvragen concreet illustreer aan de hand van drie casus.

Beoordelingswijze

Bij de beoordeling van een VOG-aanvraag wordt bekeken of er relevante justitiële gegevens in het justitiële documentatiesysteem worden aangetroffen. Worden binnen een bepaalde periode (de terugbliktermijn) justitiële gegevens aangetroffen, dan wordt gekeken of die gegevens in beginsel zouden moeten leiden tot weigering van de VOG. Dit is het geval wanneer de strafbare feiten, indien herhaald, gelet op

1 Roth, H., Valk, M.C., Haak M. & Sam-Sin, E., "Evaluatie afgifte VOG NP", Amsterdam: Ergo 2006, p. 1.

2 Hokwerda, Y.M. & Kurtovic, E.G. (2014). Nadelige gevolgen van een strafrechtelijke veroordeling: VOG- en DNA-regelgeving. In: Weijers I. (red.) *Jeugdstrafrecht in Internationaal Perspectief*, Boom: Den Haag, p. 143-161.

3 Kurtovic, E., "Jeugdzonde, eeuwig zonde? Een onderzoek naar de beoordeling van Verklaring Omtrent het Gedrag aanvragen van jongeren in het licht van resocialisatie." Universiteit Utrecht: Masterscriptie Criminologie 2012.

Afbeelding 1 – Aanvragen & afwijzingen⁴

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Aanvragen	135.487	254.338	279.700	384.724	474.751	459.633	488.631	538.771	563.273	733.156
Afwijzingen	398	1.053	1.772	3.171	2.894	3.315	3.979	3.332	3.189	4.141

Afbeelding 2 – Aanvragen & afwijzingen < 23 jaar

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Aanvragen	23.780	40.879	50.696	70.841	96.802	102.291	111.434	123.439	134.481	147.171	150.228
Afwijzingen	95	240	404	922	859	1.058	896	748	650	618	314

het risico voor de samenleving, een belemmering vormen voor een behoorlijke uitoefening van de functie/taak/bezigheid waarvoor de VOG is aangevraagd (het objectieve criterium, par. 3.2 beleidsregels⁴). In dat geval wordt de VOG alleen bij bijzondere omstandigheden alsnog afgegeven (het subjectieve criterium). Deze omstandigheden van het geval betreffen 1) de hoeveelheid antecedenten, 2) de afdoening ervan, 3) het tijdsverloop 4) de minderjarige leeftijd bij het plegen van het delict (par. 3.3.1 beleidsregels). De VOG wordt afgegeven indien deze omstandigheden zodanig in het voordeel van de aanvrager meewegen dat het belang van de aanvrager prevaleert boven het belang van de samenleving (bij bescherming tegen het bij het objectieve criterium vastgestelde risico).⁵

Kortgezegd kent de beoordeling van de VOG dus drie fasen:

1. de fase waarin wordt vastgesteld of er gelet op het doel van de aanvraag relevante antecedenten zijn (het objectieve criterium);
2. de fase waarin naar de specifieke omstandigheden van het geval wordt gekeken (het subjectieve criterium);
3. de belangenafweging.⁶

De VOG op de politieke agenda

Op het moment dat de centrale afhandeling van VOG-aanvragen bij Justis werd neergelegd, werd in de beleidsregels nog geen expliciet onderscheid gemaakt tussen minder- en meerderjarigen. Wel vormde het feit dat iemand minderjarig was ten tijde van het plegen van een delict vaak een impliciete overweging in de beoordeling. In 2011 is een aantal veranderingen in gang gezet, naar aanleiding van het VARA televisieprogramma De Ombudsman.⁷ In dit programma werd een zwartboek aangeboden aan de toenmalige staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, waarin 54 jeugdreclasserders kenbaar maken welke negatieve gevolgen het VOG-beleid had in de praktijk.⁸

Uitgebreid aandacht werd besteed aan het verhaal van een jongen die op zijn 14e een kerstboom in brand heeft gestoken en die op zijn 17e geen VOG krijgt om huiswerkbegeleiding te geven in een buurthuis. Op 4 oktober 2011 volgde een Kamerdebat over dit bericht. De vraag of jongeren een tweede kans (moeten) krijgen, keert vanaf dat moment regelmatig terug op de politieke agenda. Naar aanleiding hiervan is een tweetal belangrijke beleidswijzigingen doorgevoerd.

Minderjarige leeftijd

Ten eerste is per augustus 2011 expliciet in de beleidsregels opgenomen (par. 3.3.1) dat in de beoordeling moet worden betrokken dat de aanvrager minderjarig was ten tijde van het plegen van het delict. Minderjarige wetsovertreders dienen niet onnodig te worden belemmerd in hun reso-

Meer preventieve screening leidt tot meer zelfuitsluiting van de arbeidsmarkt door jongeren met een strafblad.

cialisatie.⁹ Met deze gedachte wordt aangesloten bij het jeugdstrafrecht dat een (meer) pedagogisch karakter heeft. Ook vóór deze wijziging werd hiermee echter rekening gehouden. Deze wijziging formaliseerde dus slechts de bestaande praktijk; het reeds (impliciet) bestaande beleid lijkt niet structureel te zijn gewijzigd in een meer kindvriendelijke aanpak.¹⁰

Persoonlijke ontwikkeling en omstandigheden delict

Ten tweede werd de staatssecretaris door middel van een motie van 4 oktober 2011 opgeroepen te bewerkstelligen dat bij de beoordeling van een VOG-aanvraag de omstandigheden waaronder het delict is gepleegd, alsmede de ontwikkeling die de dader sindsdien heeft doorgemaakt,

4 Beleidsregels VOG-NP-RP 2013.

5 Zie voor een analyse van deze beoordelingswijze: Boone, M., "Gestraft' na de straf", PROCES 2012 91(2), 103-114.

6 Wildemors, R., "De beoordeling van een VOG-aanvraag", PROCES 2012 91(2), p. 82.

7 Uitzendingen d.d. 21 januari en 1 april 2011, terug te kijken via <http://ombudsman.vara.nl/>.

8 http://ombudsman.vara.nl/uploads/media/Jeugdreclasserders_over_

VOG.pdf.

9 Zie de toelichting op de beleidsregels, onder par. 3.3.1.

10 Kurtovic, E., "Jeugdzonde, eeuwig zonde? Een onderzoek naar de beoordelingswijze van Verklaring Omtrent het Gedrag-aanvragen van jongeren." PROCES 2012 91(2), 125.

worden meegewogen.¹¹ Indien relevante justitiële gegevens worden aangetroffen, ontvangt een aanvrager een zogeheten “voornemen tot afwijzen”, waarna hij zijn zienswijze kenbaar kan maken. Op basis daarvan wordt een definitieve beslissing genomen. Naar aanleiding van deze motie werd de werkwijze van Justis aangepast: minderjarigen worden expliciet aangemoedigd stukken op te sturen die de beoordeling positief kunnen beïnvloeden.¹² De staatssecretaris schrijft letterlijk in het voornemen tot afwijzen dat zij ontvangen: “U kunt hierbij denken aan

uitoefening van de functie (par. 3.2.4). Bij een eenmalige veroordeling voor een zedenmisdrijf wordt de VOG in principe 20 jaar lang geweigerd, tenzij dit evident disproportioneel is (par. 3.3.2). Hierbij werd dus geen onderscheid gemaakt naar leeftijd, totdat de Raad van State op 5 september 2012 oordeelde dat dit beleid ongedifferentieerd is en de grenzen van redelijkheid overschrijdt.¹⁴ Aangezien het alleen specifieke gevallen betreft, is dit standpunt niet omgezet in algemeen geldend beleid.

De Raad van State volgend, kan het beleid als onredelijk worden beschouwd in gevallen waarin 1) het een relatief minder ernstig delict betreft, 2) de zedendader minderjarig was bij het plegen ervan, 3) er sprake is van een ruim tijdsverloop. Bij dat laatste kan worden gedacht aan meer dan de vier jaar tijdsverloop die standaard wordt gehanteerd. De Raad van State oordeelde dat een aantal specifieke aspecten in de beoordeling dient te worden betrokken, namelijk *“in hoeverre het begane delict aan betrokkene in verband met diens minderjarigheid minder kan worden verweten dan het geval zou zijn bij een meerderjarige en in hoeverre het gerechtvaardigd is dat aan de betrokkene iedere mogelijkheid wordt ontnomen de door hem gekozen opleiding te voltooien en een werkkring te vinden die past bij de door hem gevolgde opleiding. Ten slotte dient in aanmerking te worden genomen in hoeverre het recidivegevaar, gelet op het feit dat het delict door een minderjarige is gepleegd, gelijkgesteld kan worden met dat bij een meerderjarige dader”* (r.o. 4.1).

Hoe pakken deze ontwikkelingen uit?

Al met al is op een aantal punten het VOG-beleid ten aanzien van jongeren minder streng geworden sinds dit onderwerp vanaf 2011 een plek kreeg op de politieke agenda: de jonge leeftijd van de aanvrager wordt expliciet meegewogen, de strafbare feiten vormen (doorgaans) niet langer vier maar twee jaar een belemmering en bij jonge zedendaders is de toets minder strikt dan voorheen. Naast deze wijzigingen in het beleid, zal ook aandacht moeten worden besteed aan beeldvorming. Begin dit jaar stond in de februari uitgave van *Opportuun*, relatiemagazine van het Openbaar Ministerie, een artikel getiteld “Vraag die VOG gewoon aan. Justis wil misstanden met cijfers corrigeren”.¹⁵ Hierin zegt de directeur van Justis dat jongeren de kans dat zij een VOG krijgen te negatief inschatten. Jongeren zouden een verkeerd beeld hebben en denken dat ze de VOG toch niet krijgen, waardoor zij deze überhaupt niet aanvragen. Maar, schrijft Justis op haar website, aan de meeste jongeren met een strafblad wordt wél een VOG afgegeven.¹⁶ Het volgende figuur toont de cijfers over 2013.¹⁷

14 ECLI:NL:RVS:2012:BX6537.

15 Vermaas, P. “Vraag die VOG gewoon aan”, *Opportuun* 2015 21(1), p. 30.

16 Zie ook: <http://www.justis.nl/Nieuws/2014/jongeren-schatten-kans-op-vog-te-laag-in.aspx?cp=123&cs=56671>

17 https://www.justis.nl/Images/weigering-vog_tcm123-579823.pdf.

“Gewoon aanvragen die VOG!” Maar vinden jongeren wel hun weg in het bestuursrechtelijke bos?

de omstandigheden waaronder het feit is gepleegd, uw leeftijd ten tijde van het plegen van het strafbare feit en de ontwikkeling die u sindsdien heeft doorgemaakt. In dat kader kunt u bijvoorbeeld diploma’s, referenties van eerdere werkgevers, of een reclasseringsrapport meesturen.”

Verkorting terugkijkt termijn

Verder is in 2013 voor jongeren onder de 23 jaar de terugkijkt termijn verkort van vier naar twee jaar. Dit is de periode waarover wordt teruggekeken in de justitiële documentatie. Met het verkorten van deze periode voor jongeren tot 23 jaar is aansluiting gezocht bij de leeftijdsgrens van het adolescentenstrafrecht. De staatssecretaris beschouwt deze beleidswijziging als het resultaat van een lang debat over de impact van de VOG op jongeren dat begon in 2011.¹³ Hij stelt dat jongeren minder lang last moeten hebben van een strafbaar feit en niet onnodig moeten worden belemmerd in het vinden van een baan of stage. Dit is volgens de staatssecretaris namelijk een goede beschermende factor tegen het terugvallen in crimineel gedrag. Deze verkorte terugkijkt periode geldt niet voor jongeren die zedendelicten hebben gepleegd of ernstige geweldsdelicten waar meer dan zes jaar gevangenisstraf op staat. Bij een VOG-aanvraag voor een chauffeurskaart (benodigd om taxivervoer te verrichten) blijft een afwijkende terugkijkt termijn van vijf jaar gelden.

Differentiatie leeftijd zedendaders

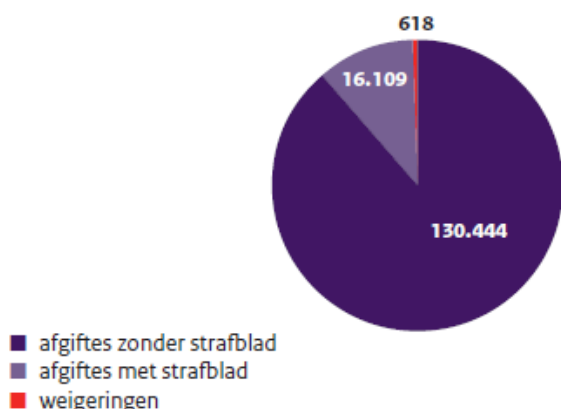
Tot slot is de ontwikkeling ten aanzien van minderjarige zedendaders relevant. Bij zedenmisdrijven geldt namelijk een onbeperkte terugkijkt termijn. De periode waarover de justitiële documentatie in ogenschouw wordt genomen, wordt hierbij niet in duur beperkt (par. 3.1.1. beleidsregels). Sinds 2007 geldt bovendien bij zedendelicten een verscherpt toetsingskader ten aanzien van functies met een gezags- of afhankelijkheidsrelatie. Dan wordt altijd uitgegaan van het bestaan van een belemmering voor de behoorlijke

11 *Kamerstukken II* 2011/12, 33 000 VI, nr. 6.

12 *Kamerstukken II* 2011/12, 33 000 VI, nr. 54.

13 http://justis.nl/Images/1.uit-de-praktijk-verkorting-terugkijkt-termijn-vog-voor-jongeren-tcm104-518156_tcm123-521698.pdf.

VOG-afgiftes en weigeringen onder jongeren tot 23 jaar

Van de 147.171 aanvragers, hebben er 16.727 (11,4%) een strafblad. Van het totaal aantal aanvragen, wordt slechts 0,42% (618) geweigerd. Van de aanvragers met een strafblad wordt 3,7% geweigerd. Het aantal weigeringen is dus zeer gering; meer dan 99% van de jongeren onder de 23 jaar krijgt een VOG als hij of zij er een aanvraagt. En van de jongeren met een strafblad krijgt uiteindelijk 96% een VOG. De cijfers uit 2014 lijken nog positiever.¹⁸ In dat jaar werd de VOG 150.228 keer aangevraagd door jongeren onder de 23 jaar, waarvan er 15.287 (10,2%) een strafblad hebben. Van het totaal aantal aanvragen wordt 0,21% (314) geweigerd. Van de aanvragers met een strafblad wordt 2,1% geweigerd. Deze cijfers tonen dus – enerzijds – aan dat jongeren met een strafblad vaker een tweede kans wordt geboden.

Anderzijds schetsen de cijfers het beeld dat de preventieve functie – het weren van jongeren met een strafblad uit bepaalde banen – effect heeft. Het aantal VOG-aanvragen is tussen 2013 en 2014 gestegen met 3.057, dat is 2,1%. Het aantal aanvragers met een strafblad daalt echter met 1.440, dat is 8,6%. Waar het totaal aantal aanvragen dus een stijging laat zien, laat het aantal aanvragen waarbij sprake is van justitiële antecedenten een sterkere daling zien. Met andere woorden, terwijl het aantal VOG-aanvragen ieder jaar groeit, en dit preventieve instrument dus steeds vaker wordt ingezet, neemt het aantal aanvragen van jongeren met een strafblad af. Volgens Justis wijst dit erop dat jongeren met een strafblad geen VOG aanvragen. Dit zou kunnen betekenen dat jongeren zichzelf bij voorbaat uitsluiten van de arbeidsmarkt of enkel solliciteren op banen waarvoor geen VOG nodig is. Als zij wel “die VOG gewoon zouden aanvragen”, zoals Justis stimuleert, neemt het percentage afwijzingen mogelijk weer toe.

Steekproef

Justis publiceerde nadere informatie die laat zien waarop

enkele van de 618 afwijzingen in 2013 zijn gebaseerd.¹⁹ Uit een steekproef van 64 afwijzingen volgt dat het aantal justitiële antecedenten per zaak laag is, gemiddeld 2,4. In 24 van de 64 gevallen ging het om een enkel incident. Bij 15 van deze 24 gevallen was volgens Justis sprake van een bijzondere functie, waardoor zeer streng is gescreend, zoals Buitengewoon Opsporingsambtenaar (BOA), werk met kwetsbare personen of lidmaatschap van een schietvereniging. De omstandigheid dat in deze zaken slechts sprake is van één delict kan dan niet zodanig in het voordeel van de aanvrager meewegen dat de VOG wordt afgegeven.

Deze geanalyseerde zaken kunnen een bevestiging vormen van het vermoeden dat jongeren met een strafblad geen VOG aanvragen. Uit deze 64 zaken ontstaat het beeld dat voornamelijk jongeren met een relatief beperkt strafblad of niet al te zware justitiële antecedenten een VOG aanvragen. De gevallen waarin een VOG wordt geweigerd, zijn immers doorgaans de zwaarste gevallen. Geconcludeerd kan worden dat jongeren in de laatste jaren meer kansen krijgen wanneer zij de VOG aanvragen. Tegelijkertijd lijkt sprake van zelfselectie, waardoor jongeren met een zwaarder justitieel verleden geen VOG aanvragen.

Beoordeling in de praktijk

De directeur van Justis zegt in *Opportuun* dat jongeren hun kansen moeten grijpen en zij zichzelf tekort doen wanneer zij de VOG niet aanvragen. Daar komt bij dat minderjarige aanvragers – na de eind 2011 aangenomen motie – in het voornemen tot afwijzen letterlijk voorgeschreven krijgen wat zij hiertegen kunnen inbrengen. In de praktijk is dit echter niet zo eenvoudig als het lijkt. Uit de procedures die worden gevoerd door het advocatenkantoor waar ik werkzaam ben²⁰, blijkt dat jongeren niet zo gemakkelijk de weg vinden in het bestuursrechtelijke bos van de VOG-procedure. Hoe de beoordeling van VOG-aanvragen concreet plaatsvindt, is niet eenvoudig inzichtelijk te maken aan de hand van de criteria in de beleidsregels. De standaard onderdelen die onder het subjectieve criterium worden gewogen (het tijdsverloop, de hoeveelheid en de zwaarte van de delicten) geven immers geen totaalplaatje van de aanvrager over wie de zaak specifiek gaat. Het nemen van een beslissing is daarom geen eenvoudige optelsom, van het objectieve en het subjectieve criterium. Uiteindelijk wordt op basis van alle relevante feiten en omstandigheden een totaalinschatting gemaakt van de recidivekans.

Om inzichtelijk te maken hoe de besluitvorming in specifieke gevallen plaatsvindt, worden hieronder de inhoudelijke afwegingen in drie zaken van jongeren besproken, welke zijn behandeld door Van Oosten advocaten. In de eerste twee voorbeelden geeft met name de aard van het delict de doorslag; een licht vergriep respectievelijk gelegeerd uit jeugdige onbezonnenheid. Hoewel dergelijke

18 <http://www.justis.nl/Nieuws/2015/vog-jongeren-steeds-minder-gewerd.aspx?cp=123&cs=56671>.

19 http://www.justis.nl/Images/weigering-vog_tcm123-579823.pdf.

20 Van Oosten advocaten te Amsterdam.

omstandigheden (die waaronder een delict is gepleegd) niet standaard in de beoordeling worden betrokken, maar pas wanneer twijfel bestaat over de afgifte (par. 3.2), blijkt het belangrijk deze inzichtelijk te maken. Ook al is het geen officieel beoordelingscriterium, toch wordt bijvoorbeeld regelmatig in het voordeel van de aanvrager meegewogen dat het delict in de relationele sfeer plaatsvond. Verder kan het, zo leert de ervaring, belangrijk zijn om het risico dat in een functie zou kunnen ontstaan in te kaderen. Bijvoorbeeld door op grond van een functieomschrijving, arbeidscontract of verklaring van de leidinggevende aan te tonen dat de aanvrager niet met minderjarigen werkt, geen vervoer verricht of niet direct in aanraking komt met waardevolle spullen. Ten slotte kan aandacht worden besteed aan de jeugdige leeftijd (ook al was de aanvrager niet minderjarig), het grote belang en de positieve ontwikkelingen van de aanvrager.

Drugsdelict risico voor pakkettenbezorger?

Een 22-jarige jongen vraagt een VOG aan voor het vervoeren en bezorgen van pakketten. In eerste instantie ontvangt hij een voornemen tot afwijzen, omdat hij een jaar ervoor is veroordeeld tot een werkstraf van 200 uren voor het knippen van henneptoppen. In zijn zienswijze benadrukt de jongen dat het incident al bijna twee jaar geleden plaatsvond. Hij heeft een positieve verklaring van de stagebegeleider van zijn opleiding bijgevoegd. Hieruit blijkt dat hij grote ontwikkelingen heeft doorgemaakt, richting een zelfstandig en verantwoordelijk stagiair. De jongen vertelt in zijn zienswijze dat het hem pijn doet dat hij door één fout niets meer heeft aan zijn opleiding tot sociaal-cultureel werker, die hij na jaren studeren heeft voltooid. Zonder VOG zal hij ook zijn huidige, ongeschoolde, werk verliezen. Uiteindelijk heeft hij pas in bezwaar succes behaald. Gedurende de bezwaarprocedure werd de strafzaak in hoger beroep door het Gerechtshof behandeld, welke de belemmeringen voor het persoonlijke leven van de jongen meewoog. Zoals niet vinden van werk evenals het feit dat hij geen bijzondere betrokkenheid had bij de handel in drugs maar slechts als knipper wat geld wilde bijverdienen. De straf werd zodoende gematigd tot een voorwaardelijke werkstraf van 80 uren. Bij de beoordeling van het bezwaar werd vervolgens door het COVOG overwogen dat het een licht vergrijp betreft en er anderhalf jaar is verstreken sinds het plegen ervan, wat een indicatie vormt dat de jongen een andere weg is ingeslagen. Ook met zijn jeugdige leeftijd werd rekening gehouden en tot slot met de positieve ontwikkeling dat hij zijn diploma heeft behaald en hij ervan overtuigd is dat hij zich niet meer zal wenden tot illegale middelen om in zijn inkomen te voorzien.

Diefstallen of jeugdig kattenkwaad?

Een andere voorbeeld betreft een 25-jarige jongen die stage wilde lopen bij een re-integratiebureau. Hij had tweemaal een strafbeschikking ontvangen. Een van 64 uren werkstraf

voor het handelen in strijd met de Opiumwet en de Wet Wapens en Munitie. En een van 66 uren werkstraf voor drie gevallen van diefstal. De zienswijze werd geschreven door de directeur van het bedrijf. Deze schrijft dat de jongen als stagiair geen zelfstandige beslissingsbevoegdheid heeft en het bedrijf zeer zorgvuldig omgaat met privacygevoelige gegevens. Bovendien, als hij de stage niet kan lopen, zal hij zijn opleiding tot medewerker maatschappelijke zorg moeten stoppen, terwijl hij nu juist zo gemotiveerd is aan zijn toekomst te werken. Pas na het indienen van een bezwaarschrift is de VOG echter afgegeven. Naar aanleiding van het bezwaar werden ook de omstandigheden waaronder de diefstallen werden gepleegd meegewogen, welke voor de jongen pleitten. De diefstallen zijn in kort tijdsbestek – van drie weken – en samen met vrienden uit jeugdige onbezonnenheid begaan. Hij had bij verschillende benzinstations resten benzine uit slangen gehaald (benzine springen), terwijl hij zich er niet van bewust was dat dit strafbaar was. Het drugs- en wapendelict zijn tijdens het uitgaan gepleegd. Vanwege zijn jeugdige onbezonnenheid worden de delicten hem minder zwaar aangerekend. Nu de delicten onder specifieke omstandigheden zijn begaan, hij al anderhalf jaar niet meer met justitie in aanraking is gekomen en hij de VOG nodig heeft voor zijn stage, studie en toekomst, waarvoor hij zich duidelijk inzet, valt de belangenafweging toch in zijn voordeel uit.

Persoonlijke ontwikkeling dus tweede kans?

Een jongen van 18 jaar wilde de MBO-opleiding Veiligheid en Vakmanschap starten. Sinds een jaar wordt hij verdacht van een poging tot afpersing. Drie jaar geleden is hij tweemaal schuldig bevonden, aan diefstal en mishandeling, zonder dat hem een straf is opgelegd. Tot slot heeft hij twee geseponeerde zaken van vier jaar geleden in zijn justitiële documentatie staan, betreffende diefstal en belediging van een ambtenaar in functie. In de zienswijze voeren de ouders van deze jongen aan dat, toen hij werd opgepakt op verdenking van afpersing, de wijkagent heeft gezegd dat deze zaak geen invloed zou hebben op zijn toekomst. De jongen heeft een moeilijke jeugd achter de rug en was uit huis geplaatst in een gesloten inrichting. Hier kwam hij in aanraking met jongeren met een criminele achtergrond. Ruim anderhalf jaar nadat hij is opgepakt voor afpersing, heeft hij echter zijn leven gebeterd en woont hij zelfstandig. Hij heeft hard gewerkt en discipline getoond om zijn doel, het worden van marinier, te behalen. Indien hij zijn opleiding niet kan starten, zou hij moeten gaan werken zonder diploma op zak. Deze argumenten mochten niet baten. Tijdens de daaropvolgende bezwaarprocedure volgt een veroordeling voor de openstaande zaak: 60 uren werkstraf. Bij de beoordeling van het bezwaar wordt rekening gehouden met zijn grote belang bij toewijzing van de VOG evenals het feit dat hij zelfstandig woont via een kamertrainingscentrum en graag marinier wil worden – de lichamelijke en psychische test heeft hij al met goed resultaat afgelegd. Zijn jeugdige leeftijd en de omstandigheden van het delict pleiten bovendien in zijn

voordeel. Hij heeft de strafbare feiten gepleegd onder de negatieve invloed van zijn omgeving gedurende de uithuisplaatsing. Dat het herhalingsrisico momenteel laag is, blijkt uit de meegestuurde verklaringen van officiële instanties waarbij hij verschillende vormen van hulpverlening heeft doorlopen. Van doorslaggevend gewicht zijn ten slotte twee brieven. De wijkagent getuigt dat hij niet de hoofddader maar mededader was en dat hij niet opnieuw bij soortgelijke zaken betrokken is geraakt. De officier van justitie die hem aanklaagde in de afpersingszaak schrijft tot slot dat hij weliswaar veroordeeld moest worden, maar dat hij als jeugdige op zitting de volle verantwoordelijkheid heeft genomen voor zijn gedrag. Het risico voor de samenleving werd zodoende aanvaardbaar geacht en de VOG werd alsnog afgegeven.

Conclusie

Aan de hand van deze drie voorbeelden wordt duidelijk hoe de beoordeling van een VOG-aanvraag alsnog positief kan uitvallen door het aandragen van relevante feiten en omstandigheden. Wel werd in deze zaken pas een VOG afgegeven nadat een bezwaarprocedure was gevoerd met behulp van een gespecialiseerde advocaat. Het is dus maar zeer de vraag of jongeren – de aanmoediging om zoveel mogelijk argumenten aan te dragen ten spijt – dit zelfstandig en op even concludente wijze kunnen. Uit de drie voorbeelden blijkt dat de argumenten in de zienswijzen niet overtuigden. Terwijl vanuit Justis de oproep klinkt “Vraag

aan, die VOG!”, blijkt uit cijfers bovendien dat het sterk toenemende gebruik van dit instrument een keerzijde heeft. Dit draagt eraan bij dat de VOG, mede door negatieve beeldvorming, steeds meer een hindernis vormt voor de re-integratie van jongeren met een justitieel verleden. Hoe populairder dit instrument wordt en hoe vaker werkgevers een VOG verlangen, hoe sneller zij mogelijk de handdoek in de ring gooien en zichzelf uitsluiten van de arbeidsmarkt door simpelweg niet te solliciteren dan wel alleen op functies waarvoor geen VOG wordt gevraagd. Dat Justis een oproep doet aan jongeren met een gering strafblad en het beeld dat zij geen VOG kunnen krijgen wil rechtzetten, is toe te juichen. Echter, de doelgroep met zware vergrijpen dient daarbij niet uit het oog te worden verloren. Want, zoals de directeur van Justis in *Opportuun* zegt, het is niet de bedoeling dat zij denken “dat ze alleen nog maar alternatieve, criminele routes kunnen bewandelen om aan geld te komen.”

Over de auteur

Elina Kurtovic is werkzaam als promovenda bij het Willem Pompe Instituut voor Strafrechtswetenschappen van de Universiteit Utrecht. Haar onderzoek richt zich op ex-veroordeelde jongeren en hun re-integratieproces, waarbij de invloed van het strafblad in kaart wordt gebracht. Daarnaast werkt zij als juridisch medewerker bij Van Oosten advocaten te Amsterdam, waar zij procedures voert voor cliënten die geen VOG krijgen.